

”Oplæg til diskussion om Euratom Traktaten og en styrkelse af vedvarende energi i Danmark og Europa”

Af Niels Henrik Hooge, NOAH – Friends of the Earth Denmark’s energigruppe

Baggrund:

1. Skiftende regeringer, politikere og miljøorganisationer i Danmark har forsømt at udvikle en energipolitisk platform på EU-området.
2. Forholdet til a-kraften er en del af denne platform, eftersom a-kraften tegner sig for en tredjedel af EU’s el-produktion og at mange forventer, at bl.a. dens påståede neutralitet i forhold til drivhuseffekten vil kunne give den en renæssance.
3. Erkendelsen af, hvor meget de internationale rammer, der fastsættes for energipolitikken i EU, betyder for energiudviklingen i Danmark, er dog så småt ved at slå igennem herhjemme.

Eksempler: *Regeringens Energipolitiske Redegørelse fra 2004, Det socialdemokratiske forslag om en langsigtet strategi for udbygning af den vedvarende energi fra december 200 og, den såkaldte Energy Camp 04 fra november 2004.*

Skitse til en miljøpolitisk kampagne i Danmark med det formål at gøre offentligheden og de politiske beslutningstagere opmærksomme på, at atomkraftpolitikken i EU udgør et område, der hidtil er blevet forsømt:

En dansk miljøpolitisk platform i forhold til Euratom Traktaten og de strukturer, den reflekterer, må tage udgangspunkt i den omstændighed

1. At Danmark er et ikke-atomkraftproducerende land.
2. At Danmark indtager en verdensledende position indenfor udvikling og produktion af vedvarende energi.
3. At modsætningsforholdet mellem de atomkraftproducerende og ikke-atomkraftproducerende lande først og fremmest er et modsætningsforhold mellem konkurrerende industrier, nemlig mellem den vedvarende energi og atomkraften.
4. Det betyder, at der findes en direkte korrelation mellem andelen af vedvarende energi i et lands el-produktion og den satsning, landet gør på vedvarende energi, og den interesse, det har i, at Euratom-traktaten og dens bagvedliggende strukturer bliver afviklet.
5. Følgen heraf er, at selvom en anti-Euratomkampagne kan sættes i gang af miljøorganisationerne, vil den ikke kunne føres til ende uden opbakning fra de organisationer, der repræsenterer den vedvarende energi. De organisationer, der tænkes på her, er først og fremmest brancheorganisationer og fagforeninger.

Hvordan er betingelserne for at gennemføre en sådan kampagne i Danmark ?

I betragtning af, at den officielle målsætning for udbygningen af VE-elektricitet i Danmark i 2010 er 29 % af bruttoforbruget og at til en vis grad den danske regering og i vid udstrækning oppositionen og hele energibranchen har tilkendegivet, at de ønsker at satse stort på vedvarende energi, er de objektive betingelser gunstige for at Danmark vil kunne være med til at gennemføre en europæisk kampagne for at få afviklet den positive særbehandling af atomkraften i EU.

Begreber og argumenter i en miljøpolitisk kampagne i forbindelse med Euratom og atomkraftrelaterede emner i EU

Hvis formålet med en miljøpolitisk kampagne er at fremme samarbejdet mellem ikke-nukleare lande og nukleare afviklingslande i EU om at afvikle a-kraften indenfor EU og fremskynde afviklingen af Euratom Traktaten og de strukturer, der ligger bag, må den have et indhold, der korresponderer med dette mål.

Kampagnen må derfor definere indholdet af et sådant samarbejde.

Derefter må den fremføre overbevisende argumenter for, hvorfor den danske regering bør tilslutte sig dette samarbejde. Disse argumenter er følgende:

(A) A-kraften er i sig selv problematisk.

(B) Euratom Traktaten modsiger den nye EU-forfatning.

(C) Euratom Traktaten og de bagvedliggende strukturer er konkurrenceforvridende.

(D) Satsningen på a-kraften sker på bekostning af energibesparelser og energieffektiviseringer i alle energiproduktionens, -transmissionens og -forbrugets led. Og endelig:

(E) De nukleare installationer i EU – særligt de næsten fyrre procent, der ligger i grænseområder – udgør en risiko for deres ikke-atomkraftproducerende nabolande. En afklaring af disse nabolandes retsstilling og muligheder for handling i forhold til denne risiko og forslag til, hvordan denne retssikkerhed kan forbedres, må iværksættes.

Samarbejde mellem ikke-nukleare lande og nukleare afviklingslande i EU¹

For nyligt har **Sverige** og **Tyskland**, der afvikler deres a-kraftprogrammer, og **Ungarn**, der ikke har sådanne planer, tilkendegivet, at de ønsker en revision af Euratom Traktaten. Også **Irland** og **Østrig**, der ikke har a-kraftprogrammer, har fremsat et sådant ønske. Indtil da var det eneste potentielle instrument for en forandring af a-kraftpolitikken indenfor EU et *samarbejde mellem ikke-nukleare lande i EU*².

Behovet for samarbejde hidrører fra den omstændighed, at af 25 lande i EU, har 12 afviklet eller aldrig haft a-kraftprogrammer: Cypern, Danmark, Estland, Grækenland, Irland, Italien, Letland, Luxemburg, Malta, Polen, Portugal og Østrig.

Behovet for samarbejde er baseret på den omstændighed, at selvom a-kraften er gået tilbage i EU, fortsætter fællesskabets institutioner og internationale organer en a-kraftvenlig linie.

For tiden forhandler de ikke-nukleare og de nukleare afviklingslande i EU stort set ikke en eneste fælles procedure, når et nyt Euratom Direktiv bliver forberedt³.

Workshops og konferencer har forsøgt at besvare spørgsmålet "hvordan kan man udvikle et samarbejde mellem ikke-nukleare lande i EU".

- Konsensus er, at dette ikke nødvendigvis betyder oprettelsen af en ny internationale organisation. I startfasen kunne fokus være på at *skabe et virkeligt samarbejde mellem de relevante instanser i de ikke-nukleare lande* og "regelmæssig og systematisk koordinering med det formål i fællesskab at forsvare deres fælles ikke-nukleare interesser".

¹ Informationen i dette afsnit stammer hovedsageligt fra *WORKSHOP, Coalition of Non-Nuclear Countries (NoNuC)*, Paper prepared by Anti Atom International (AAI), Vienna, 27th February 1998, Sponsored by the Austrian Ministry of Environment, Youth and Family and the Austrian Chancellery, <http://www.unet.univie.ac.at/~a9406114/aai/studien/studien.html#fuenf> og *THE POLICIES OF NON-NUCLEAR COUNTRIES IN THE EUROPEAN UNION, STATUS REPORT 2000*, Paper prepared by Heinz Högelsberger & Antony Froggatt for Anti Atom International (AAI) and Sponsored by the Austrian Chancellery, Vienna, November 1999, <http://www.unet.univie.ac.at/~a9406114/aai/studien/studien.html#drei>

² Ibid. s. 43.

³ NoNuc Workshop s. 7.

- Tæt forbundet med at etablere minimal koordinering mellem ikke-nukleare lande er også hensigten om at *“harmonisere”* de anti-nukleare grundregler, deklARATIONER og dokumenter, som findes i de forskellige lande og regioner⁴.
- Ikke mindst kunne fokus være på at definere *miljøorganisationernes rolle i støtten til den samarbejdsopbyggende proces.*

Sandsynligvis vil det være fornuftigt at formulere *et sæt af mål* og opdele de langsigtede målsætninger i delmål, nogle mere beskedne, andre mere ambitiøse⁵”.

Eksempler på sådanne mål kunne være:

- *Minimumssikkerhedsstandarder praktiseret på det højeste niveau i ethvert EU-land eller udenfor for alle nukleare installationer.*
- *Minimumsstandarder for radioaktivitetsbeskyttelse på det højest mulige niveau (“As Low As Possible” (ALAP) i stedet for “As Low As Reasonably Achievable”(ALARA) princippet) i løbet af normal drift og efter ulykker.*
- *Fuld erstatning for alle skader i nabolande hidrørende fra nukleare installationer.*
- *Udvidelse og harmonisering af nationale bestemmelser til nabolande og deres befolkninger, så de kan deltage i licensgivnings- eller nedrivningsprocedurer for enhver nuklear installation.*
- *Intensiveret udveksling af foranstaltninger og erfaringer på områderne energibesparelser, vedvarende energi og energieffektivitet⁶.*

⁴ NoNuc Workshop papiret diskuterer også muligheden for at etablere et *samarbejde mellem a-kraftfrie regioner* og udtaler, at “der findes en ekstraordinær chance for at have en territorial enhed, som har taget sagen op, til at gå videre med projektet. Selvom man på det regionale niveau naturligvis har langt mindre indflydelse end på det nationale, bør man ikke underspile den rolle, som regionale administrationer har og som så ofte har været afgørende i forhold til offentlig deltagelse i a-kraftspørgsmål”, s.8. Dette forslag giver formentligt mest mening i føderale republikker som Østrig og Tyskland.

⁵ Ibid. s. 8.

⁶ Ibid. s. 8.

De vigtigste redskaber for ikke-nukleare lande til at nå disse mål kunne være:

- (1) *Indflydelse på atom- og energiforskningsprogrammer og budgetter.*
- (2) *Revision af Euratom Traktaten.*
- (3) *Networking og fælles handling⁷.*

Argumenter for at den danske regering bør tilslutte sig et samarbejde mellem EU-lande, der ikke har a-kraftprogrammer eller som udfaser deres a-kraftprogrammer:

A. A-kraften er i sig selv problematisk

1. A-kraften er ikke en bæredygtig energikilde.
2. Det er en myte, at a-kraften ikke forøger drivhuseffekten.
3. Det er tillige den dyreste måde, hvorpå man kan forsøge at bekæmpe den.
4. A-kraften er den potentielt set farligste industri i verden. A-kraften er med sine uløste sikkerhedsproblemer, det massive stadigvæk uløste affaldsproblem og afhængigheden af en begrænset brændselsressource ikke fremtidens energikilde.
5. Udsigten til de nødvendige tekniske landvindinger eksisterer ikke.
6. Grunden til, at a-kraften eksisterer i dag, er at den er blevet subventioneret mere end den vedvarende energi nogensinde er blevet og kan forventes at blive. På fri, markedsmæssige vilkår er den ikke levedygtig.

⁷ Ibid. s. 17.

B. Euratom Traktaten modsiger den nye EU-forfatning

1. EU's nye forfatningstraktat blev underskrevet af medlemslandenes regeringschefer d. 29. oktober 2004, men er endnu ikke blevet ratificeret. Ratifikationsprocessen forventes at vare i op til to år. Euratom-traktaten vil køre videre som protokol til Forfatningstraktaten og fortsat være en del af EU's primære retssystem.

Tabel 1: EU's de facto forfatning før og efter 2005/2006⁸.

Før 2005/2006	Rom 1957	Euratom 1957	Det enkelte marked 1986
	Maastricht 1993	Amsterdam 1997	Nice 2000
Efter 2005/2006	Euratom 1957 (som protokol)		Rom 2004

2. De to organisationer – det nye EU og Euratom – vil fortsætte med at dele institutioner og have den samme medlemskreds og nu også et kombineret enkelt budget.
3. Protokollen til Forfatningstraktaten udtaler, at Euratom-traktaten fortsat skal have "fuld retsvirkning". Det betyder, at f.eks. præambelen til Euratom-traktaten ("Idet vi har besluttet at skabe de nødvendige betingelser for udviklingen af en magtfuld a-kraft-industri..") og Artikel 1 (Det er Fællesskabets opgave at bidrage til at forhøje levestandarden (...) ved at skabe de nødvendige betingelser for den hurtige oprettelse af og vækst indenfor a-kraftindustriene") fortsat er gældende. Disse hensigtserklæringer modsiger imidlertid hensigtserklæringer i Forfatningstraktaten: "Unionen skal tilbyde sine borgere (...) et enkelt marked, hvor konkurrencen er fri og ikke forvredet"⁹.

På nogle områder markerer Forfatningstraktaten selv med Euratom-traktaten føjet til som protokol dog et fremskridt:

1. For Medlemsstaterne bliver der større mulighed for at kunne forlade Euratom, samtidigt med, at de forbliver medlemmer af EU, eftersom ophævelsen af det såkaldte søjlesystem betyder, at Euratom ikke vil forblive en konstituerende del af EU, men snarere eksistere ved siden af Unionen.

⁸ Niels Henrik Hooge og Friends of the Earth Europe, *A two-treaty constitution? The Case for Repeal of Euratom Presentation to European Parliament*, 2nd edition, September 2003, s. 4, <http://freespace.virgin.net/johnston.mark/constitution&euratom.pps>

⁹ Forfatningstraktaten, Del I, Artikel 3.

2. F.eks. anser de såkaldte ”ni grønne”¹⁰ adskillelsen af Euratom som juridisk person og Euratom Traktaten fra resten af EU for en positiv ting, eftersom den nye forfatningstekst ikke er blevet influeret af den pronukleare tekst i Euratom Traktaten.
3. Den strukturelle svækkelse af Euratom har åbnet vejen for den særkonference, der er blevet foreslået af Østrig, Irland, Sverige, Tyskland og Ungarn, og som, hvis den bliver afholdt, enten vil føre til en afskaffelse eller i det mindste til en reform af Euratom.
4. Eftersom Euratom er et anliggende, som fremover vil skulle reguleres ved hjælp af en international aftale mellem medlemslandene i EU, men adskilt fra EU-forfatningen, vil det i princippet være muligt for et medlemsland at trække sig tilbage fra Euratom uden at forlade EU eller at blive medlem af EU uden at blive medlem af Euratom¹¹.

Konklusion: *Situationen er fortsat utilfredsstillende, eftersom Euratom strukturerne og Euratom Traktaten forbliver i kraft, og det stadigvæk er muligt at anskue Euratom og EU som blot en enkelt organisation, der opererer på grundlag af primær ret. Derudover modsiger traktaterne stadigvæk hinanden.*

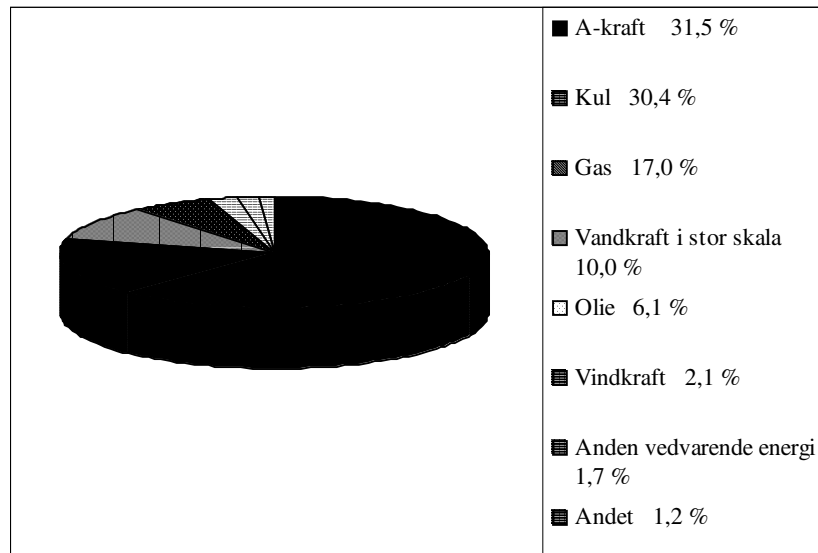
Løsningsforslag: *Udover at afvikle Euratom Traktaten bør man overføre Euratoms funktioner som nuklear sikkerhedsmyndighed til den nye traktat, oprette et nyt EU agentur til at opfylde sikkerhedsbehovene (eller overføre myndigheden til EU's Miljøagentur) og sammenlægge rammerne for EU's og Euratom's forskningsaktiviteter.*

¹⁰ De ni organisationer er: Birdlife International, Climate Action Network Europe, European Environmental Bureau, European Federation for Transport and Environment, European Public Health Alliance Environmental Network, Friends of the Nature International, Friends of the Earth Europe, Greenpeace og WWF. Jf. *The EU's new Constitution: Assessing the Environmental Perspective, Evaluation by the "Green Nine" of the content of the EU Constitution as compared with the ambitions these organisations had formulated at the start of the work of the European Convention*, s. 4, http://www.climnet.org/pubs/112004_constitutionGreen9_assessment.pdf

¹¹ Ovenfor s. 4 og *Yes to the European Constitution, The path towards the future of Europe does not lead back to Nice*, Motion Johannes Voggelhuber Strasbourg, 15.11.2004, Adopted by The Greens / EFA, s. 3, <http://www.greens-efa.org/en/>

C. Euratom Traktaten og de bagvedliggende strukturer er konkurrenceforvridende

Tabel 2: Sammensætningen af EU-25's el-produktion i 2002¹².

Heraf følger endvidere: Satsningen på a-kraft sker på bekostning af den vedvarende energi i EU og i Danmark.

a. Definitioner på energisubsidier

I EU er der ikke fastlagt en formel definition på subsidier i energisektoren. OECD definerer subsidier som ”enhver foranstaltning, der holder priser under markedsniveau for forbrugere eller for producenter over markedsniveau eller som formindsker omkostninger for forbrugere og producenter¹³”.

Definitioner på energisubsidier, der kun refererer til direkte kontante udbetalinger til en energiproducent eller en forbruger, ignorerer en lang række andre indirekte understøttelsesmekanismer, inklusive skatteforanstaltninger, og virkningerne af handelsrestriktioner og andre regeringsinterventioner i forhold til de priser, der opnås af producenter og betales af forbrugere.

¹² Sat sammen af EWEA på grundlag af EU-kommissionen, COM(2004)366, Eurostat og IEA World Energy Outlook 2004.

¹³ OECD, *Improving the environment through reducing subsidies*, OECD Publications, Paris 1998.

Tabel 3: Forskellige typer energisubsidier¹⁴.

Regeringsintervention	Eksempler
Direkte finansielle overførsler	Tilskud til producenter Tilskud til forbrugere Lån med lav rente eller andre gunstige lån til producenter
Favoriserende skatteordninger	Afslag eller afkald på honorarer, tariffier og produktionsafgifter Skattekredit Fremskyndet nedskrivning af energiforsyningsudstyr
Handelsrestriktioner	Kvotaordninger, tekniske restriktioner og handelsembargoer
Energirelaterede ydelser tilvejebragt af regeringer til mindre end de reelle omkostninger	Direkte investering i energiinfrastruktur Statslig F&U
Regulering af energisektoren	Efterspørgselsgarantier og påbudte produktionsstørrelser Priskontrol Restriktioner for markedsadgang Planlagt favorisering i forhold til og kontrol over adgang til ressourcer
Undladelse af at internalisere eksterne omkostninger	Miljømæssige eksterne omkostninger Sikkerhedsrisici og omkostninger for prisfluktuationer

β. Globale energisubsidier

1. UNDP har i sin *World Energy Assessment* fra 2000¹⁵ vurderet, at i midten af 90erne støttede regeringer over hele verden fossile brændstoffer og a-kraft med omkring 1.447-1.737 mia. kr.
2. En nylig undersøgelse fra Verdensbanken af udvindingsindustrier viser, at 94 % af finansieringen fra Verdensbanken er gået til udvikling og udnyttelse af de globale fossile brændselsressourcer¹⁶. I 1997 vurderede Verdensbanken, at den årlige støtte til de fossile brændstoffer var på 333 mia. kr. i OECD-landene og de 20 største lande udenfor OECD¹⁷.

¹⁴ Tabel tilpasset fra IEA/UNEP (2002), *Reforming energy subsidies*, og som angivet i *Energy subsidies in the European Union: A brief overview*, s. 10, http://reports.eea.eu.int/technical_report_2004_1/en/Energy_FINAL_web.pdf

¹⁵ *World Energy Assessment: Energy and the Challenge of Sustainability* (New York United Nations Development Programmes, 2000)

¹⁶ World Bank (2003), *Striking a better balance*, Final Report of the Extractive Industries Review, <http://www.eireview.org/EIR%20Final%20Report/Volume%20I%20Final/Volume%20I%20Final.pdf>

¹⁷ IEA, *Renewable Energy, Market&Policy Trends in IEA Countries*, OECD/IEA 2004, s. 26.

Finansiering af FU&D kan udgøre en afgørende forskel i forhold til, om en teknologi bliver konkurrencedygtig på det kommercielle marked, særligt i dens tidligste udviklingsfaser.

1. Over de sidste tre årtier er 92 % af al finansiering af FU&D – 1.546 mia. kr. – blevet brugt på ikke-fornybar energi, hovedsageligt fossile brændstoffer og a-kraftteknologier, sammenlignet med 8 % (133 mia. kr.) for alle de vedvarende teknologier.
2. I perioden 1974-2002 udgjorde støtten til FU&D indenfor nuklear fission og fusion 972 mia. kr., dvs. 7,3 gange mere end til VE. 394 mia. kr. af disse midler er blevet anvendt på nukleare aktiviteter siden 1987.

I de sidste tre årtier er for hver 1 kr. anvendt på FU&D indenfor vedvarende energi 10 kr. blevet brugt på andre energikilder, først og fremmest fossile brændstoffer og a-kraftteknologi.

Tabel 4: FU&D budgetter i IEA-lande efter teknologi¹⁸.

Teknologityper	Budget efter teknologi 1974-2002 (mio. kr.)	Andel af energi FU&D 1974-2002	Budget efter teknologi 1974-1986 (mio. kr.)	Andel af energi FU&D 1974-1986	Budget efter teknologi 1986-2002 (mio. kr.)	Andel af energi FU&D 1986-2002
<i>Nuklear fission</i>	796.197	47,3 %	491.315	53,6 %	304.882	39,7 %
<i>Fossile brændstoffer</i>	213.289	12,7 %	119.022	13,0 %	94.273	12,3 %
<i>Nuklear fusion</i>	176.933	10,5 %	92.328	10,1 %	84.611	11,0 %
<i>Andre teknologier</i>	169.117	10,0 %	61.361	6,7 %	107.756	14,0 %
<i>Vedvarende energi</i>	136.338	8,1 %	77.096	8,4 %	59.248	7,7 %
<i>Solvarme & køling</i>	17.507	1,0 %	12.389	1,4 %	5.124	0,7 %
<i>Solar foto-elektrisk</i>	36.785	2,2 %	15.730	1,7 %	21.050	2,7 %
<i>Solar termisk-elektrisk</i>	14.792	0,9 %	10.936	1,2 %	3.856	0,5 %
<i>Vind</i>	16.847	1,0 %	8.366	0,9 %	8.481	1,1 %
<i>Hav</i>	4.365	0,3 %	3.624	0,4 %	741	0,1 %

¹⁸ IEA: Renewable Energy, Market&Policy Trends in IEA Countries, OECD/IEA 2004.

<i>Biomasse</i>	20.714	1,2 %	8.655	0,9 %	12.059	1,6 %
<i>Geotermisk</i>	23.667	1,4 %	16.598	1,8 %	7.069	0,9 %
<i>Stor vandkraft (>10 MW)</i>	538	0,0 %	0	0,0 %	538	0,1 %
<i>Lille vandkraft (< 10 MW)</i>	284	0,0 %	1	0,0 %	283	0,0 %
<i>Besparelser</i>	135.927	8,1 %	49.829	5,4 %	86.098	11,2 %
<i>Kraft- & opbe- varingsteknologi</i>	56.990	3,4 %	25.149	2,7 %	31.841	4,1 %
I alt al teknologi	1.684.802	100 %	916.099	100 %	768.709	100 %

γ. Elektricitetsproduktionen i EU

Energispørgsmål har været en integreret del af det europæiske samarbejde siden 1950erne.

- To af de tre oprindelige traktater fokuserer på promovning af særlige energikilder.
- Før 1980erne blev produktion og distribution af elektricitet og forøgelse af ledningsnettet udført af nationale, vertikalt integrerede monopoler, der fik eksklusive rettigheder.
- I 1990erne udfordrede EU-kommissionen monopolerne, fordi de var i modstrid med traktatsreglerne om varernes fri bevægelighed. Dette resulterede i vedtagelsen af det første elektricitetsdirektiv i 1996 og det første gasdirektiv i 1998.

Efter vedtagelsen af Amsterdamtraktaten i 1998 baserer EU sin energipolitik på tre grundprincipper, nemlig¹⁹:

- *Miljøbeskyttelse – som er integreret både i energiproduktion og energiforbrug med det formål at opretholde naturens økologiske og geofysiske balance.*
- *Forsyningssikkerhed, der tager sigte på at minimere risikoen for og virkningerne af produktionsafbrydelse.*
- *Konkurrerende energisystemer for at sikre lave energiomkostninger for producenter og forbrugere.*

¹⁹ *Energy in Europe, Economic Foundations for Energy Policy, The Shared Analysis Project, December 1999, European Commission, ISBN 92-828-7529-6, s. 8.*

δ. Ingen fri konkurrence på EU's energimarked²⁰

Liberaliseringen af det europæiske el-marked skete for at **forøge konkurrencen på tre hovedområder**: El-distributionsnettet, el-produktion og handel med og salg af elektricitet. Baggrunden var en lang række virksomhedsfusioner og –overtagelser, der har resulteret i, at et lille antal selskaber dominerer markedet. Et eksempel på denne tendens er f.eks. 12-doblingen af virksomhedserhvervelser i den europæiske el-sektor i perioden 1991-2001, fra 16 mia. kr. i 1999 til 312 mia. kr. i 2001²¹.

At undgå konkurrenceforvrængning er af afgørende betydning på el-markedet, eftersom elektricitet ikke kan opbevares og risikoen for markedskontrol derfor er større her end på andre markeder.

Tabel 5: Dominerende selskaber på det europæiske el-marked²².

Selskab	Nationalitet	Procentdel af EU-marked	Ejet af	Nøglestrategisk ejerskab
<i>EdF</i>	Frankrig	17	100 % statsejet	ASA – Østrig, Dalkia (Frankrig), Edison, Itالenergia, London Electric, EnBW
<i>RWE</i>	Tyskland	9,7	Privatejet	Innogy
<i>Eon</i>	Tyskland	9	Privatejet	Bayernwerk, Preussen Elektra, VEAG, Sydkraft, Power Gen
<i>ENEL</i>	Italien	8	100 % statsejet	Elcogas (spanien)
<i>Vattenfall</i>	Sverige	5	100 % statsejet	HEW, VEAG, Laubag, Bewag (Tyskland), Finish and Baltic States
<i>Electrabel</i>	Belgien	2,7	Tractebel (40 %), Communes (5 %) og Tractebel Suez	Hidrocantabrico (Spanien), Belgo-Nucleaire, Epon (Holland)
<i>Endesa</i>	Spanien	2,6	Privatejet	Energis, NRE (Holland), SNET (Frankrig)
<i>British Energy</i>	Storbritannien	2,6	Privatejet	Aktiv på det amerikanske marked, Exelon
<i>Iberdrola</i>	Spanien	2,3	Privatejet, 2 % EdP	Enipower (Italien), Iberdrola-

²⁰ Dette afsnit er baseret på C. Kjaer and O. Schäfer, European Renewable Energy Council (EREC), *The Myth of Effective Competition in European Power Markets*, Brussels 2004, http://www.ewea.org/documents/Myths_final.pdf og Claude Turmes, *Market Concentration in the Power Sector*, May 2002, <http://www.eu-energy.com/Market%20Concentration%20Briefing.pdf>

²¹ Kilde: *EdF 2002 og Market Concentration in the Power Sector*, s. 1.

²² Kilde: *Market Concentration in the Power Sector*, s. 3.

				Tractobel
<i>EnBW</i>	Tyskland	2	Delvist ejet af EdF	Hidrocarbóbrico
<i>CEZ</i>	Tjekkiet	1,8	100 % statsejet	Ingen
<i>Fortum</i>	Finland	1,8	50 % statsejet	IVO, Neste, Gasum

EWEA/EREC har sammenlignet EU's energimarked med et marked for automobiler, hvor hvert land eller hver region har en enkelt stor bilproducent. Den samme regionale bilproducent monopoliserer også vejene, på hvilke bilerne kører og udstikker betingelserne for, hvordan og i hvilken udstrækning andre biltyper skal have adgang til vejnettet. Gennem et datterselskab, som bilproducenten ejer fuldstændigt, er producenten også ansvarlig for opkøbet af bilerne til priser, der bliver fastsat i et vertikalt integrerede handelsselskab. Endeligt får kun et lille antal biler fra andre regioner adgang til de monopoliserede veje og afgørelsen om at forhøje antallet af "fremmede" biler ligger først og fremmest hos bilproducenten selv.

Følgelig anser disse organisationer effektiv konkurrence på det konventionelle energimarked i EU for forudsætningen for konkurrence indenfor vedvarende el-produktion overhovedet²³.

Siden 2001 har EU-kommissionen ved hjælp af evalueringsrapporter overvåget udviklingen af markedsåbninger indenfor EU's indre el- og gasmarkeder.

1. De to første rapporter konkluderede, at der fandt en betydelig forvridding af markedet sted og at der herskede vidt forskellige betingelser for selskaber fra forskellige lande²⁴.
2. Den tredje rapport²⁵, der blev offentliggjort af Kommissionen i marts 2004, konkluderede følgende: "Det er blevet mere tydeligt, at hovedproblemet i de kommende år vil blive spørgsmålet om markedsdominans på det nationale niveau og det manglende niveau for udveksling mellem medlemsstaterne". EU-kommissionen vurderede, at situationen var endnu værre på gasområdet. Manglen på konkurrence er også blevet noteret af EU's generaldirektorat for konkurrencespørgsmål²⁶.

Som resultat af de fortsatte konkurrenceforvrængninger indenfor el og gas, blev der vedtaget to nye direktiver, der fastsatte almindelige bestemmelser for de indre el- og

²³ *The Myth of Effective Competition in European Power Markets*, Brussels 2004, s. (...).

²⁴ *EU Energy Law, vol. 1, The Internal Energy Market*, Christopher W. Jones, 2004; ISBN 90 776 4401 6.

²⁵ *Third Benchmarking Report on the implementation of the internal electricity and gas market*, European Commission, 1 March 2004.

²⁶ Mario Monti Keynote Speech Energy Day, *Energy Liberalisation: moving towards real market opening*, 21 October 2004.

gasmarkeder, også kendt som ”den anden liberaliseringspakke”, der trådte i kraft i 2003²⁷.

Der er imidlertid grund til pessimisme: Bortset fra i fem af de 25 medlemslande, står de tre største energiselskaber i hvert land i EU for mere end to tredjedele af el-produktionen²⁸. Denne tendens er oven i købet stigende: *De tre største selskabers gennemsnitsandel af el-markedet i de respektive EU-lande er vokset fra 73 % til 76 %*²⁹.

Også i forbindelse med infrastrukturen finder der konkurrenceforvridning sted, eftersom hele den europæiske el-infrastruktur såvel som investeringer i kapacitet er blevet debiteret til el-forbrugerne af monopolerne og afskrevet over nogle få år.

- Det giver nye aktører og teknologier en ulempe i konkurrencen, eftersom det er billigere at satse på eksisterende (a-)kraftværker end at bygge et nyt vindkraftanlæg.
- Infrastruktur i form af gas- og el-netværk har aldrig tidligere skullet inkluderes i projektkomkostninger for ny kapacitet. Infrastrukturen ejes nu af de eksisterende selskaber, der har store muligheder for at høste økonomisk udbytte fra subsidier på andre områder.
- På grund af strukturforandringer som følge af liberaliseringen af el-markedet er nye VE-producenter i mange medlemslande nødt til at betale for ny infrastruktur og finansiere den ved hjælp af projektkomkostningerne – en hidtil uset situation i den europæiske energis historie. Og dette på trods af at nye netværk ikke kun er til gavn for den vedvarende energi, men for hele infrastrukturen.
- El-markedsdirektivet kræver, at de økonomiske fordele ved produktion, der er direkte forbundet med ledningsnettet for svagstrømsdistribution, bliver anerkendt. Imidlertid kan og bliver ekstra omkostninger på en række områder påført vedvarende energi, bl.a. mangel på passende og gennemsigtige

²⁷ Directive 2003/54/EC of the European Parliament and the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal electricity market, Official Journal L 176, 15/07/2003 and Directive 2003/55/EC of the European Parliament and the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal gas market, Official Journal L 176, 15/07/2003.

²⁸ Third Benchmarking Report on the implementation of the internal electricity and gas market, European Commission, 1 March 2004.

²⁹ DG TREN Draft Working Paper Third benchmarking report on the implementation of the internal electricity and gas market, Commission Of The European Communities, Brussels, 01.03.2004

netværksgebyrer, uforholdsmæssigt høje opkrævninger og uforholdsmæssigt høje administrationsgebyrer, anlæggene størrelses taget i betragtning.

Heller ikke de 31,5 % af elektriciteten i EU, der kommer fra a-kraft, er omfattet af effektiv konkurrence.

KONKLUSION - EWEA's og EREC's ANBEFALINGER: Hvis konkurrencen på el-markedet skal forbedres, må EU-kommissionen og Ministerrådet til en begyndelse iværksætte fire klare tiltag for at reducere monopoldannelserne på elektricitetsmarkedet. Disse er flg.³⁰:

(1) Adskillelse af produktion, overførsel og distribution af elektricitet, som et første skridt ved hjælp af juridisk adskillelse, der i den nærmeste fremtid bør føre til fuld ejerskabsadskillelse.

(2) I EU må der indføres fælles regler og takster for brug af ledningsnet. Reglerne må være fair, gennemsigtige og bindende.

(3) Decentraliseret el-produktion er vigtig for at afbalancere fordelingsnettet og for at forøge forsyningssikkerheden og bør modtage pristillæg for ikke at belaste nettet.

(4) Forvridninger af markedet, f.eks. gennem misbrug af dekommissioneringsmidler til virksomhedserhvervelser, bør fjernes.

ε. Satsningen på a-kraften sker på bekostning af den vedvarende energi i EU og Danmark³¹

- A-kraftteknologier drager stadigvæk fordel af enorme tilskud indenfor rammerne af Euratom Traktaten. I løbet af de sidste 30 år har de fået omkring 447 mia. kr. – betydeligt mere end nogen anden form for teknologi. Herudover forsøger a-kraftindustrien at få permanent og fortsat støtte til at kunne finansiere forsikringsordninger i forbindelse med nuklearskader.

³⁰ Konklusionerne er fra *Market Concentration in the Power Sector* og *Power Generation Market Concentration in Europe 1996-2000. An Empirical Analysis*, Öko Institute e.V., May 2002 og Claude Turmes, *Market Concentration in the Power Sector*, s. 2. Claude Turmes er EU-parlamentets rapportør i forbindelse med EU-direktivet om liberaliseringen af el-markedet.

³¹ Afsnittene ε-η er i hovedsagen baseret på Antony Froggatt, *The EU's Energy Support Programmes, Promoting Sustainability or Pollution?*, April 2004, <http://eu.greenpeace.org/downloads/energy/EUsubsidiesReport.pdf> og C. Kjaer and O. Schäfer, European Renewable Energy Council (EREC), *The Myth of Effective Competition in European Power Markets*, Brussels 2004, http://www.ewea.org/documents/Myths_final.pdf

- *Etablerede fossile brændsels- og a-kraftteknologier favoriseres også af "indirekte" støtte.* Understøttelse ved hjælp af offentlige økonomiske midler gennem strukturfonde til både udvidelse af gas og elektricitetsnetværker forventes at nå 30 mia. kr. mellem 1994 og 2006. De fleste af sådanne projekter forværrer det nuværende ikke-bæredygtige energisystem ved at formindske af afhængigheden af lokalt produceret energi fra mindre enheder. Vedvarende energi vil modtage 4.837 mio. kr. fra strukturfonde i samme periode eller 16 % af det samlede beløb.
- *Mellem 1990 og 2003 udgjorde lånene fra European Investment Bank (EIB) til energiprojekter i alt 134 mia. kr. Af disse modtog vedvarende ikke-vandkraftprojekter 2,4 mia. kr.*
- *De reelle omkostninger ved konventionelle fossile brændsels- og a-kraftværker bliver ikke vurderet korrekt, når energikilderne sammenlignes.* Fossile brændsels- og a-kraftteknologier behøver ikke at internalisere eksterne omkostninger som f.eks. virkningerne af antropogene klimaforandringer eller langtidshåndteringen af atomaffald. Som en konsekvens bliver vedvarende energi og energieffektiviserende foranstaltninger, der ikke har nogen miljøpåvirkning, straffet.

Tabel 6: Opsummering af EU's støtte til energiprojekter³². Tabellen er ikke udtømmende, eftersom bl.a. infrastrukturelle understøttelsesmekanismer er ikke inkluderet i tabellen.

Teknologi	Støttetype	Program	Datoer	Beløb (mio. kr.)	Kommentarer
<i>Kul</i>	Bevilling	ECSC	1952 – 2002	96.747	EU-kommissionen 2003
<i>A-kraft</i>	Bevilling	Euratom garantier	2003	149	Nuværende årlig udgift ca. 149 mio. kr.
<i>A-kraft</i>	Lån	Euratom lån	1977-2003	23.815	EU-kommissionen 2003
<i>A-kraft</i>	Bevilling	PHARE/TACIS	1991-2006	14.884	Dette er et skøn taget fra konsulentrapporter lavet for EU-kommissionen og EU's budgetforslag
<i>Vedvarende energi</i>	Bevilling	PHARE/TACIS	1990-1998	104	Institute for Environmental Studies 2001 for EU-

³² Ibid. s. 3.

					parlamentet
<i>Gas</i>	Lån	EIB	1990-2003	42.948	EIB/Bankwatch
<i>Olie</i>	Lån	EIB	1990-2003	744	EIB/Bankwatch
<i>Vedvarende energi</i>	Lån	EIB	1990-2003	6.668	EIB/Bankwatch
<i>Kul</i>	Lån	EIB	1990-2003	7.576	EIB/Bankwatch
<i>A-kraft</i>	F&U	F&U Rammeprogrammer 4-6	1994-2006	39.897	Inkluderer støtte til både nuklear fusion og fission
<i>Al ikke-nuklear energi</i>	F&U	F&U Rammeprogrammer 4-6	1994-2006	10.367	Beløb til F&U kun til rådighed for særlige ikke-nukleare teknologier indenfor Rammeprogram 5
<i>Gas</i>	Bevilling	Strukturfond	1994-1999	8.365	EU-parlament 2001
<i>Vedvarende energi</i>	Bevilling	Strukturfond	1994-1997	2.233	EU-parlament 2001
<i>Elektricitet</i>	Bevilling	Strukturfond	1994-1997	2.419	EU-parlament 2001

Hvilke forandringer er nødvendige ?

- *En forandring af støtten til elektricitetsproduktionen fra European Investment Bank for at sikre at bankens aktiviteter afspejler den politiske betydning, der er forbundet med en stigning i produktionen af vedvarende energi og energieffektivitet.*
- *Et skift i forsknings- og udviklingsprioriteterne fra nuklear til bæredygtig energiproduktion.*
- *Afvikling af Euratom Traktaten fordi den institutionaliserer EU's favorisering af a-kraft. Stop for EU anbefalet statsstøtte til fossilt brændsel og a-kraft.*

- *Forandringer i strukturel finansiering med henblik på at flytte vægten væk fra energioverførsel i stor skala og opmuntre integrationen af vedvarende energiprojekter i energinetværkerne.*
- *Internalisering af elektricitetsgenereringens eksterne omkostninger, således at de afspejler de fossile brændstoffers og a-kraftens skadelige miljøpåvirkninger sammenlignet med den vedvarende energi.*

Satsningen på a-kraften sker på bekostning af den vedvarende energi i Danmark:

- Nøjagtige tal for, hvor meget Euratom og de bagvedliggende strukturer har kostet dansk vedvarende energi gennem tiden, foreligger ikke.
- I Euratoms 6. rammeprogram 2002-2006 bidrager Danmark med 155 mio. kr. eller ca. 30 mio. kr. om året³³, men det er kun toppen af isbjerget.
- **En af den miljøpolitiske kampagnes hovedopgaver bliver derfor at sætte realistiske tal på denne tabsopgørelse.**

ζ. Favoriseringen af a-kraften i EU: Midler til dekommissionering og affaldshåndtering

Det beløb, som er nødvendigt for at rive de nukleare anlæg ned og sanere grunden under installationerne bliver for tiden vurderet til at udgøre 10-15 % af de oprindelige investeringsomkostninger for hver reaktor, der skal dekommissioneres. Selvom pengene ikke skal bruges inden dekommissioneringen, er de summer, der er involveret, så store, at operatøren er nødt til at indregne dekommissioneringsudgifterne, så snart reaktorens kommercielle drift begynder.

- EU's Miljødirektorat konkluderer, at de fleste af de selskaber, der producerer a-kraft, ikke sætter tilstrækkelige økonomiske midler til side til at kunne betale for fremtidig håndtering af højradioaktivt atomaffald. **Hvis selskaberne blev**

³³ De 9,1 mia. kr. i rammeprogrammet går til forskning i og udvikling af atomkraft, heraf 5,5 mia. kr. til forskning i fusionsenergi. 2,1 mia. kr. er afsat til yderligere forskning og udvikling af fissionsenergi. 670 mio. kr. går til at forske i håndtering af radioaktivt affald. 370 mio. kr. er afsat til beskyttelse mod radioaktiv bestråling. 370 mio. kr. bruges til andre aktiviteter indenfor nukleartechnologi og sikkerhed, jf. Palle Bendsen, NOAH – Friends of the Earth Denmark pressemeddelelse 16. juni 2004, *Så meget koster EU's A-kraftpolitik*, <http://www.noah.dk/energi/energi170604.htm>

tvunget til at sætte tilstrækkelige midler til side, ville det indebære en omkostningsforøgelse for atomstrøm på 0,22 kr./kWh³⁴.

Nogle anser endog de nukleare dekommissioneringsmidler for den største enkelte markedsforvridende faktor på det frie elektricitetsmarked³⁵.

- I den nuværende situation, har operatørerne kontrol med disse midler i medlemslande som Frankrig og Tyskland, mens de f.eks. i Spanien, Finland og Sverige bliver administreret af juridisk adskilte entiteter³⁶. **Derfor kan dekommissioneringsmidlerne nogle steder bruges af a-kraftproducerende selskaber til at drive eksisterende a-kraftværker eller til opkøb på markedet³⁷.** Det er uomtvistet, at de selskaber, som har adgang til deres dekommissioneringsmidler, også er de, der er mest aktive til at opkøbe andre elektricitets- og energiselskaber.
- Oprindeligt var det Kommissionens hensigt at adskille midlerne til dekommissionering og håndtering af radioaktivt affald fra a-kraftvirksomhederne³⁸. Også Europaparlamentet har adresseret problemet³⁹.

³⁴ *Environmentally harmful support measures in EU Member States*, Report for DG Environment, January 2003, B.A. Leurs and R.C.N. Wit (CE, Delft) In cooperation with: G.A. Harder, A. Koomen, F.H.J. Kiliaan (Ernst & Young Rotterdam) G. Schmidt (Öko Institut, Darmstadt, Germany), s 145.

³⁵ Se pressemeddelelse 13. januar 2004 fra Greens/EFA Gruppen i Europaparlamentet, "*Greens/EFA fordømmer udkast til nukleare regler, Foreslået atompakke er unødvendig og farlig*", <http://www.greens-efa.org/en/>

³⁶ EU-kommissionen noterer i et dokument om dette emne: "This situation (lack of uniformity of decommissioning policies) could lead to distortion and discrimination between now competing nuclear electricity producers from different Member States. Decommissioning costs are clearly seen as part of the electricity production costs. They may not be cross-subsidised from the transmission activity nor be directly subsidised via state aid". Jf. *Nuclear Safety and the Environment, Decommissioning of nuclear installations in the European Union. Supporting document for the preparation of an EC Communication on the subject of decommissioning nuclear installations in the EU*, EUR 18860 1998, s 30.

³⁷ EU Kommissionen har i nogen tid været opmærksom på dette problem. I en publikation fra 1998 (COM (2000) 769 final) blev der udsagt følgende: "Der eksisterer forskellige situationer i de forskellige Medlemsstater med hensyn til finansieringen af dekommissioneringen, f.eks. regler, der tillader geninvestering af de indsamlede midler til andet end dekommissioneringsformål, påbyder adskillelse af indsamlede midler udenfor virksomhedens sfære, eller forudsætter en offentlig institution eller administration af dekommissioneringen af adskilte, i reglen offentligt ejede virksomheder. Derudover varierer størrelsen af de årligt fornødne midler, kravene til hvornår og hvordan dekommissioneringen skal foregå, og de anvendte beregningsmetoder og diskonteringsstakster, betydeligt mellem Medlemslandene. **Denne situation kunne føre til forvridning og diskrimination mellem konkurrerende a-kraftsproducenter fra de forskellige Medlemsstater. Dekommissioneringsomkostninger anses klart for at være en del af el-produktionsomkostningerne**".

³⁸ I et memorandum fra Kommissionen d. 6. november 2002, der introducerede atompakken – "*Towards A Community Approach to Nuclear Safety*" - som søgte at forklare nødvendigheden af og bestemmelserne i direktiverne til offentligheden, blev det udtalt (s. 3), at dekommissioneringsmidler akkumuleret af operatørerne skulle administreres adskilt fra deres øvrige finansielle ressourcer, <http://www.euronuclear.org/pdf/Memo.pdf>

³⁹ I dets første høring i marts 2002 til el-markedsdirektivet, foreslog EU-parlamentet et ændringsforslag, der blev vedtaget i Plenarforsamlingen med 442 imod 81 stemmer. I ændringsforslaget udtaltes der følgende: "For at sikre at midler til fremtidigt dekommissionering er til rådighed og undgå hindringer for fair konkurrence på energimarkedet, må Medlemslandene indføre separat regnskabsføring for finansiering af fremtidig dekommissionering eller aktiviteter i forbindelse med håndtering af affald. Disse midler må årligt underkastes revision af en uafhængig instans som f.eks.

- I det direktivforslag fra Ministerrådet, der blev forkastet i maj 2004, var forslagene om præceptive fordringer om adskillelse af midlerne til dekommissionering og affaldshåndtering fra virksomhedernes øvrige midler imidlertid fjernet. Ifølge forslaget var medlemslandene kun forpligtede til, at ”sikre at økonomiske midler til dekommissionering bliver indsamlet under driften af de nukleare installationer for at opbygge et tilstrækkeligt niveau for ressourcerne og at de rent faktisk er til rådighed til, når det bliver nødvendigt, at dække dekommissioneringsomkostningerne, idet dekommissioneringsstrategien tages i betragtning⁴⁰”.
- I forbindelse med vedtagelsen d. 26. juni 2003 af Direktiv 2003/54/EC om fælles regler for det indre elektricitetsmarked, understregede EU-kommissionen, at Euratom Traktaten var det rette rammeinstrument for en regulering af dekommissioneringsfinansieringen og ikke direktivet for de fælles regler for el-markedet.

I samme anledning fremsatte Kommissionen, Rådet og Parlamentet en fælles udtalelse:

”EU-parlamentet, Rådet og Kommissionen understreger nødvendigheden for Medlemsstater af at sikre at tilstrækkelige finansielle ressourcer til dekommissionering og affaldshåndteringsaktiviteter, som bliver revideret i Medlemslande, rent faktisk er til rådighed til det formål, de er indsamlet til og bliver administreret på en gennemsigtig måde, således at man undgår forhindringer af fair konkurrence på energimarkedet⁴¹”.

Kommissionen fremsatte også sin egen udtalelse:

”Kommissionen understreger betydningen af at sikre, at de midler, der er indsamlet til dekommissionering og affaldshåndteringsaktiviteter, som forholder sig til Euratom Traktatens mål, bliver administreret på en gennemsigtig måde og kun anvendt til det pågældende formål.

sikkerhedsmyndigheden eller –myndighederne for at garantere, at indtægterne og den dermed forbundne rente til disse fremtidige aktiviteter kun kan bruges til disse formål, som er dekommissionerings- og affaldshåndteringsaktiviteter, og ikke bliver brugt til direkte eller indirekte af finansielle aktiviteter på markedet”.

⁴⁰ Jf. Forslaget om et (Euratom) Ministerrådsdirektiv om de grundlæggende forpligtelser og almindelige principper for nukleare installationers sikkerhed, artikel 9, stk. 2.

⁴¹ Commission of the European Communities, *Report on the use of financial resources earmarked for the decommissioning of nuclear power plants*, Brussels, 26.10.2004, s. 2, <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/04/st14/st14074.en04.pdf>

I denne forbindelse har den indenfor rækkevidden af Euratom Traktatens ansvar til hensigt at offentliggøre en årlig rapport om dekommissionerings- og affaldshåndteringsmidlerne. Den skal rette særlig opmærksomhed mod at sikre fuld opfyldelse af de relevante bestemmelser i Fællesskabets love⁴²”.

Den registrerede nedgang i støtte til a-kraftsektoren kan skifte brat i de kommende år og årtier, når reaktorer bliver lukket ned.

- Den ældste reaktorflåde i EU finder man i Storbritannien. **Den britiske regering har brugt Euratom Traktaten til at retfærdiggøre overfor EU, at den yder tilskud til den britiske a-kraftindustri⁴³.** For at undgå konkurs for det private energiselskab British Energy (BE) introducerede den britiske regering en rekonstruktionsplan til 44,7 mia. kr. Pengene skulle først og fremmest gå til dekommissionerings- og affaldshåndteringsaktiviteter. Regeringens forslag om statsstøtte blev godkendt af EU-kommissionen i september 2004⁴⁴.
- **Godkendelsen af dette forslag kan medføre, at også andre energiselskaber søger om statsstøtte for at få finansieret ansvaret for deres affaldshåndtering.** Kommissionens accept kan betyde, at også andre selskaber søger statsstøtte til håndtering af atomaffald. Electricité de France (EdF) og den franske regering siges allerede at diskutere selskabets ansvar for den endelige affaldshåndtering. EdF siges i den nærmeste fremtid at ville overføre ansvaret for den nukleare affaldshåndtering og dekommissionering til den franske stat som forberedelse af en ændring selskabets ejerskabsstruktur. EdF hævder, at dette er nødvendigt, for at selskabet skal kunne fungere på et liberaliseret elektricitetsmarked, eftersom ”deres konkurrenter ikke alle bærer ansvaret for den endelige affaldshåndtering⁴⁵.

Konklusion: *Det må sikres, at de midler, der skal finansiere dekommissioneringen af a-kraftreaktorerne og håndteringen af det radioaktive affald ikke kan misbruges til at forvride EU's liberaliserede energimarked.*

Dette mål kan kun opnås, hvis de midler, der kontrolleres af operatørerne til dette formål, administreres adskilt fra deres øvrige finansielle ressourcer.

Der må derfor introduceres EU-lovgivning, der sætter vandtætte skodder mellem dekommissionerings- og affaldsbudgetterne og a-kraftselskabernes øvrige budgetter.

⁴² Ibid. s. 2.

⁴³ 11 STATE AID —UNITED KINGDOM Invitation to submit comments pursuant to Article 88(2) of the EC Treaty, concerning aid C 52/03 (ex NN 45/03)—Restructuring aid in favour of British Energy plc Official Journal of the European Communities (2003/C 180/03).

⁴⁴ Commission approves restructuring of British Energy, IP/04/1125, 22 September 2004.

⁴⁵ EDF seeks transfer of waste liability to French state, Nuclear Fuel, 1st March 2004.

η. Favoriseringen af a-kraften i EU: Forskning og udvikling

Den vigtigste mekanisme i forbindelse med finansiering af F&U i EU er de såkaldte rammeprogrammer.

- Niveaueet for finansiering af a-kraft, fission og fusion, er forblevet forholdsvist konstant i de seneste programmer, mens konventionel energi er faldet med 20 %.
- Rammeprogrammernes procentsatser i forbindelse med de forskellige forsyningsvalg adskiller sig ikke meget fra medlemsstaternes egen støttefordeling: Nuklear fusion 42 %, nuklear fission 25 %, VE 21 %, olie og gas 8 % og kul 3 %⁴⁶.
- Det fortsatte høje tilskudsniveau til nukleartechnologi har givet anledning til bekymring og den nye energikommissær har i et skriftligt svar til EU-parlamentet gjort sig til talsmand for øget støtte på nogle områder, inklusive området for VE⁴⁷.

Eftersom niveaueet for investeringer i F&U er faldet betragteligt indenfor de sidste ti år, er de etablerede teknologier historisk set blevet begunstiget af betydeligt mere støtte end fremtidige teknologier kan tænkes at ville modtage.

- EU-kommissionen har vurderet, at medlemslandene i EU over deres statslige budgetter bevilgede ca. 318,4 mia. kr. til F&U indenfor nuklear teknologi mellem 1974 og 1988⁴⁸. Formålet med denne forskning var at ”fremme a-kraft i overensstemmelse med Euratom Traktaten”.
- Mellem 1991 og 2002 blev næsten 96,8 mia. kr. allokert af EU-medlemsstater til F&U indenfor andre energikilder. A-kraft, fusion og fission, modtog omkring to tredjedele af det samlede beløb (fusion modtog 40 % og fission 25 %), mens VE modtog ca. 28 %. Resten gik til kul (3 %), olie og gas (4 %)⁴⁹. EU-kommissionen har vurderet, at medlemslandene mellem 1974 og 1998 fra

⁴⁶ Frans Oosterhuis, Institute for Environmental Studies, Vrije Universiteit, Amsterdam, draft report for the European Parliament's DG for Research, July 2001, *Energy Subsidies in the European Union*, s.14

⁴⁷ *European Parliament Hearings Answers To Questionnaire For Commissioner Designate Mr László Kovács (Energy) Part B – Specific Questions*, September 2004.

⁴⁸ European Commission Staff Working Paper, December 2002, *Inventory Of Public Aid Granted To Different Energy Sources*. http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/state_aid/energy_en.htm, page 94

⁴⁹ International Energy Agency, *Review of Energy Policies in IEA Countries*, December 2003.

deres statslige budgetter har givet ca. 347,4 mia. kr. til F&U indenfor nukleartechnologi⁵⁰.

Ø. Favoriseringen af a-kraften i EU: Långivning⁵¹

Siden 1977 er 23,8 mia. kr. blevet givet i støtte til a-kraft fra Euratoms udlåningsfacilitet. Udlånet sker udelukkende til nuklear teknologi og der er givet 92 forskellige lån i 7 europæiske lande: Belgien, Bulgarien, Frankrig, Italien, Storbritannien, Tyskland og Ukraine.

Der er ingen restriktioner for, hvilken type nukleart anlæg i EU, der kan finansieres af Euratom lån. Listen over lån omfatter bl.a.:

- Lån for i alt 20 mia. kr. er blevet bevilget til udvidelse af EU's a-kraftsektor.
- Et lån på 810,5 mio. kr. er blevet bevilget til et affaldsoparbejdningsanlæg i Storbritannien i 1986. På dette tidspunkt var Thorp oparbejdningslægget ved at blive opført i Sellafield.
- 5 lån til en værdi af 1,3 mia. kr. er blevet bevilget i Frankrig til berigelse af atombændsel.
- Kun et lån på 521 mio. kr. er blevet bevilget til affaldshåndtering.

Tabel 7: Modtagerlande i EU og Østeuropa af Euratom lån⁵².

Land	Modtaget beløb i mio. kr.
Frankrig	8498,5
Belgien	4349,5
Italien	3966
Tyskland	2697
Storbritannien	1871
Bulgarien	1581,1
Ukraine	474,5

⁵⁰ *Energy Policies in IEA Countries, 2003 Review*, International Energy Agency, Annex B og European Commission Staff Working Paper, December 2002, *Inventory Of Public Aid Granted To Different Energy Sources*, http://europa.eu.int/comm/dgs/energy_transport/state_aid/energy_en.htm, s. 94.

⁵¹ Dette afsnit er baseret på INFORSE, *EU Energy Policy: Euratom Loan Increase*, Dec. 1, 2004, http://www.inforse.org/europe/eu_atomloan.htm, Antony Froggatt, *The Extension of the Euratom Loan Ceiling: An Opportunity for Euratom Reform*, Paper Presented at: EURATOM conference "After 45 years of nuclear promotion: time for change", September 2002, <http://www.eu-energy.com/pdfs/extensioneuratomloanceiling.pdf> og Antony Froggatt, *Controlling Euratom Loans*, May 2003, <http://www.eu-energy.com/Controlling%20Euratom%20Loans.pdf>

⁵² Antony Froggatt, *Controlling Euratom Loans*, May 2003, s. 2 og INFORSE, *EU Energy Policy: Euratom Loan Increase*.

Table 8: Liste over projekter, der er taget i betragtning i forbindelse med Euratom långivning i CEE og CIS⁵³.

Projekt	Foreslået dato	Effektueret dato	Størrelse	%	Medfinansiering	Nuværende status
Mochovce 1 og 2 (Slovakiet)	1994		363 mio.DEM (C 200)	25	EBRD ECA, Frankrig, Tyskland, Rusland, slovakiske kilder	Forud for den endelige beslutning i EBRD blev projektet trukket tilbage efter begæring fra den slovakiske regering. Projektet blev afsluttet uden deltagelse af Euratom i foråret 1995
Khmelnitsky2/Rovno 4 (Ukraine)	Juli 1995		3,4 mia. kr.	40	EBRD, eksportkreditinstitutter fra Tjekkiet, Frankrig, Spanien, Schweiz, Storbritannien og USA og ukrainske kilder	Forud for den endelige beslutning i december 2001 blev projektet trukket tilbage fra EBRD og efterfølgende fra Euratom. <i>EU-kommissionen godkendte d. 20. juli 2004 et lån på 475 mio. kr. til K2/R4 til effektivering i sidste del af 2004 for at forbedre sikkerheden på værkerne</i> ⁵⁴
Kozloduy 5 og 6 (Bulgarien)	August 1995	April 2000	1,6 mia. kr.	43	Bulgarsk kilde, US eksport-import, russisk eksportkredit-institut	Aktivt undervejs
Kalinin 3 (Rusland)	December 1995		1,9 mia. kr.	50	Ukendt	Ifølge revisionretten (Court of Auditors) blev behandlingen af projektet langsommeliggjort på grund af de russiske myndigheders manglende evne til at levere de nødvendige økonomiske oplysninger om projektet
Cernavoda 2 (Rumænien)	2001		1,9 mia. kr.	50	Eksportkreditinstitutter fra Canada, Italien, Frankrig, USA samt rumænske kilder	Projekt er stadigvæk aktivt undervejs

Kritikken af Euratom lånene retter sig mod følgende punkter:

1. Manglen på faste sikkerhedsstandarder og implementeringen af disse.
2. Utilstrækkelig adgang for offentligheden til informationer.
3. En udemokratisk beslutningsproces.
4. Beskyldninger om datamanipulation.

⁵³ *The Extension of the Euratom Loan Ceiling: An Opportunity for Euratom Reform*, s. 7.

⁵⁴ INFORSE, *EU Energy Policy: Euratom Loan Increase*, http://www.inforse.org/europe/eu_atomloan.htm

5. Den Europæiske Investeringsbank er ikke egnet til at vurdere låneprojekterne.
6. Euratoms långiverinstitution favoriserer a-kraften.

Stigende kritik af Euratoms långiverinstitution:

Tabel 9: Regeringskommentarer til EU-kommissionens hensigt om at hæve Euratoms låneloft⁵⁵.

Land	Kommentar
Østrig ⁵⁶ , Belgien og Tyskland ⁵⁷	“Vi forkaster bevillingen af lån til opførelsen af nye nukleare anlæg, til nukleare anlæg under opførelse og til foranstaltninger, der kan føre til forhøjet effektivitet”
Danmark ⁵⁸	”Regeringens holdning er, at vækst indenfor a-kraften i de østeuropæiske eller andre europæiske lande ikke bør modtage bilateral støtte eller støtte fra internationale organisationer”
Irland ⁵⁹	”Den irske regerings politik er at sikre, at Euratoms aktiviteter i forhold til a-kraftindustrien bliver rettet mod nuklear sikkerhed og radiologisk beskyttelse snarere end mod ekspansion indenfor a-kraftsektoren”
Luxembourg ⁶⁰	”Væksten på kreditlinien under Euratoms auspicer er kun acceptabel i den udstrækning, kreditterne bliver brugt til at forøge a-kraftreaktorenes sikkerhed i østlandene”

Hvad sker der i den nærmeste fremtid ? Forslaget om at forny lånetransaktionerne er stadig på bordet hos EU-medlemslandenes finansministre. Det blev ikke diskuteret under det irske formandskab (foråret 2004) eller det hollandske (efteråret 2004) og endnu er der ikke taget nogen beslutning. Det forventes, at forslaget skal accepteres enstemmigt af alle lande, men Rådets juridiske afdeling overvejer for øjeblikket de juridiske procedurer. I rådsdokument 5871/03, *Contribution to the Legal Services to the Proceedings of the Working Party of Financial Councillors*, 29. januar 2003,

⁵⁵ Anthony Froggatt, *The Extension of the Euratom Loan Ceiling: An Opportunity for Euratom Reform*, s. 2 og 11.

⁵⁶ Udover citatet i tabellen foreligger der endnu en tilkendegivelse fra den østrigske regering. I et svar til parlamentsspørgsmål om Euratom stillet af Socialdemokratiet (30/3-01), udtaler den østrigske Finansminister, Karl-Heinz Grasser, følgende (25/5-01): ”I betragtning af den østrigske regerings altid kritiske holdning til a-kraft må det siges, at en udvidelse af Euratoms långivningsstruktur ikke er i Østrigs interesse. Jeg vil derfor indtage en kritisk holdning, hver gang en afgørelse skal træffes på et ECOFIN-møde”. I juli 2002 vedtog det østrigske parlament en resolution, der opfordrede regeringen til at forkaste ethvert forslag om at forlænge levetiden for Euratoms långivningsinstitution.

⁵⁷ Referat fra et møde i EU's Miljøministerråd i december 2002.

⁵⁸ Statsminister Poul Nyrup Rasmussen, 20/6-01.

⁵⁹ Skriftligt svar til spørgsmål nr. 147, 1/5-01.

⁶⁰ Finans- og Miljøministrenes svar til parlamentsspørgsmål nr. 1123 d. 26/4 2001.

udtales det: “Beslutningen (om en hævnning af Euratom låneloftet) kan derfor træffes, hvis et flertal af medlemmerne i Rådet er for det”.

I forvejen mener mange, at selvom der findes en fordring om enstemmighed indenfor Ministerrådet, er det på grund af det politiske pres usandsynligt, at et lille EU-medlemsland vil kunne blokere for et Kommissionsforslag om at hæve låneloftet.

Konklusion: *I betragtning af, at EU-kommissionen hævder, at Euratom långivningen ikke kan pålægges restriktioner, er der ingen grund til at antage, at lån ikke i fremtiden kan anvendes til opførelsen af nye a-kraftværker eller oparbejdningsanlæg i fremtiden. Medlemslandene kan derfor kun pålægge udlånsaktiviteterne begrænsninger ved at nægte at forlænge långivningsinstitutionens levetid.*

Set fra en dansk synsvinkel er det derfor afgørende, at EU-medlemslandene forkaster forslaget om at hæve Euratom låneloftet, at de tilbageværende midler udelukkende anvendes til at understøtte dekommissioneringsaktiviteter og at långivningsinstitutionen derefter bliver afviklet.

Herudover kan afviklingen af Euratoms långivningsinstitution anses for det første vigtige skridt på vejen til en afvikling af Euratom. EU-kommissionen har mulighed for at acceptere, at de opgaver, Euratom blev givet for årtier siden, nu er forældede, og kan fremsætte et forslag om at afvikle långiverinstitutionen. Hvis det ikke sker, må medlemslandene sende et klart signal om, at reformerne af Euratom må begynde, enten gradvist, når lejligheden byder sig, og/eller på en mere koordineret og langsigtet måde gennem en gennemgribende reform af Euratom. Det første skridt er at blokere for forlængelsen af Euratom långiverinstitutionens levetid.

Ændringen i stemmeafgivningsreglerne med det formål lettere at kunne forhøje låneloftet ved at ophæve vetoretten og indføre flertalsafgørelser betyder, at alle de EU-medlemslande, der ikke ønsker, at EU finansierer ekspansionen indenfor a-kraftindustrien, må stemme imod udvidelsen af låneloftet.

1. Favoriseringen af a-kraften i EU: Forsikring mod alvorlige nuklearulykker

Artikel 98 i Euratom Traktaten forlanger, at medlemslandene tager alle de nødvendige forholdsregler for at fremme forsikringskontrakter til dækning af risici i forbindelse med alvorlige nuklearulykker.

- En operatør bærer imidlertid ikke det fulde ansvar for konsekvenserne af en nuklearulykke, fordi ansvaret er begrænset.

- De gældende lovpligtige forsikringer fungerer på tre niveauer: En del af ansvaret er dækket af operatøren, en anden del af staten i det land, hvor den nukleare installation befinder sig, og en tredje del ved hjælp af internationale konventioner.
- Tilsammen dækker disse tiltag imidlertid ikke de fulde omkostninger ved en ulykke og der er et på forhånd fastlagt loft for erstatningsniveauet.
- I februar 2004 blev det vedtaget, at det nuværende minimumsloft skulle hæves fra 2 mia. kr. til 8,7 mia. kr.⁶¹. En a-kraftoperatør ville selv skulle dække skader på op til 4,1 mia. kr., staten i det pågældende land mindst 2,9 mia. kr. og offentlige internationale midler 1,7 mia. kr.⁶². Selv denne omkostningsforøgelse er imidlertid kendetegnet ved et loft både for præmien på den ulykkesforsikring, et a-kraftproducerende energiselskab er nødt til at tegne, og den erstatning, der vil blive udbetalt i tilfælde af en alvorlig nuklearulykke.
- Hvis selskabet fuldstændigt skulle tage højde for risikoen for en alvorlig ulykke ved at tegne en realistisk forsikring ville det betyde en dramatisk forøgelse af produktionsomkostningerne.

For Frankrig: Hvis der ikke var begrænsninger for det nukleare erstatningsansvar og licenshaveren skulle dække de fulde omkostninger i tilfælde af den værst tænkelige ulykke ville det forøge forsikringspræmierne til **0,37 kr./kWh** og dermed forøge produktionsomkostningerne med ca. 300 %⁶³.

For Tyskland: Ewers og Rennings (1992)⁶⁴ har sat de totale økonomiske tab som følge af en restrisikoulykke på et tysk a-kraftværk til ca. 40.700 mia. kr.. Hvis man går ud fra en sandsynlighed for 1 nedsmeltning pr. 33.000 reaktorår og en diskonteringsrate på 0 %, vil de eksterne omkostninger være **1,64 kr./kWh**⁶⁵.

⁶¹ *Nuclear Liability Rules Revised to Increase Compensation*, 12th February 2004, International Atomic Energy Agency, staff report, jf. http://www.iaea.org/NewsCenter/News/2004/nuc_liability1202.html

⁶² Revised Nuclear Third Party Liability Conventions improve Victims' rights to compensation. Nuclear Energy Agency, Press Communiqué, 10th February 2004.

⁶³ *Environmentally harmful support measures in EU Member States*, Report for DG Environment, CE, Solutions for Environment, Economy and Technology, January 2003, page 132

⁶⁴ Hans Jürgen Ewers und Klaus Rennings (1992), *Abschätzung der monetären Schäden durch einen sogenannten Super-Gau*, Prognos-Schriftenreihe „Identifizierung und Internalisierung externer Kosten der Energieversorgung“ Bd. Band 2, Prognos AG Basel.

⁶⁵ 17 Ewers H-J and K Rennings 1995, *Economics of Nuclear Risk – A German study*, in O Homyer and R Ottinger (eds.), *Social Cost of Energy, Present Status and Future Trends*, Springer-Verlag, Berlin 150-166

D. Satsningen på a-kraften sker på bekostning af energibesparelser og energieffektiviseringer i alle energiproduktionens, -transmissionens og -forbrugets led

1. Investeringer i a-kraft skader finansieringen af stærkt nødvendige energieffektivitetsprogrammer.

2. A-kraftprojekter har desuden en lang række negative systemiske effekter, heriblandt behovet for meget store, ineffektive ledningsnetværk og afhængigheden af dyrt og højtuddannet personale til at håndtere det radioaktivt materiale, atomaffald, strålekontrol, overvågningssystemer i forbindelse med brændselskæden og efter d. 11/9 2001 – den fysiske beskyttelse af a-kraftværkerne.

3. Desuden blokerer de for fornyelser indenfor forsyning og efterspørgsel, såvel som for udvikling af effektiv energiproduktion ved hjælp af enheder i mindre skala, som er fremtidens trend.

4. De lande, der har a-kraftprogrammer, er blandt de største udledere af kuldioxid i verden, fordi store (atom)kraftværker tenderer til at stimulere elektricitetsforbrug – og ikke kun det, der er baseret på a-kraft – frem for forbedringer af energieffektivitet.

5. Herudover producerer atomenergien kun elektricitet, hvorimod moderne samfund har brug for en betydelig del af deres energi i form af varme. Under disse forudsætninger mister a-kraften sin fordel i forhold til drivhuseffekten i sammenligning med f.eks. kraftvarmeværker drevet af naturgas⁶⁶.

Den økonomisk set bedste måde at begrænse udslippet af CO₂ ligger først og fremmest i en forbedret energieffektivitet. Investeringer i strømbesparelser og begrænsning af varmekonsumet giver langt den største rentabilitet.

- Et amerikansk studie har fastslået at el-effektivitet er næsten syv gange mere omkostningseffektive end a-kraften i forbindelse med nedbringelse af CO₂ udslip i USA⁶⁷.
- Et komparativt studie udført af et fransk analyseinstitut konkluderer, at det koster halvt så meget at investere i elektricitetsbesparelser i industrien som at bygge et a-kraftværk med en tilsvarende kapacitet. Endvidere at det koster 1,4

⁶⁶ Mycle Schneider, *Climate Change and Nuclear Power*, WISE-Paris, April 2000, s. 3, <http://www.wise-paris.org/english/reports/ClimateNukeWISEParis.pdf>

⁶⁷ Mycle Schneider, s. 15.

gange mere at investere i energibesparelser i den kommercielle sektor og i boligsektoren, men at disse investeringer globalt set betales tilbage fire gange hurtigere end hvis man investerer pengene i a-kraftværker⁶⁸.

Det ovenstående er ikke gået sporphøjt henover energiselskaberne. I EU er næsten alle nye investeringer i naturgas- eller vindkraftanlæg.

E. Behovet for mere EU-kontrol med nukleare installationer i grænseregioner

Argumentet kan sammenfattes til, at man etablerer en basis af generelle, miljøpolitiske relevanskriterier for en sikkerhedsregulering af nukleare installationer placeret i grænseregioner.

Hovedargumenterne for mere EU-kontrol med nukleare installationer i grænseregioner sammenfattes i de følgende 10 argumenter⁶⁹.

(1) Det værste tænkelige konsekvensscenario i forbindelse med en alvorlig ulykke på et a-kraftværk kan have en destabiliserende virkning på EU's ækvilibrium, der kun kan sammenlignes med følgerne af en krig og måske endda en atomkrig.

(2) EU har det højeste antal og den højeste koncentration af a-kraftreaktorer, såvel som den største produktion af a-kraft i verden. **For øjeblikket er 46 a-kraftreaktorer – 29,5 % af alle a-kraftreaktorer i det udvidede EU med en samlet installeret nettokapacitet på 37.903 MWe – placeret nærmere end 50 km fra en national grænse. 9 a-kraftreaktorer er placeret nærmere end 5 km, 6 5-10 km, 8 10-20 km, 9 20-30 km, 11 30-40 km og 8 40-50 km fra en national grænse indenfor**

⁶⁸ Pierre Radanne et al., *Analyse comparative des impacts économiques du site nucléaire de Fessenheim et des actions de maîtrise de l'énergie en Alsace*, INESTENE, marts 1989.

⁶⁹ Det bør tilføjes, at betydningen af disse argumenter uundgåeligt hænger sammen med a-kraftens volumen og relative betydning i EU nu og på længere sigt, såvel som de nukleare installationers geografiske fordeling, i særdeleshed under hensyntagen til befolkningstæthed og fordeling, demografiske tendenser og geofysiske faktorer, som kan influere reaktionsmønstret på og spredningen af radioaktive og ulykkesrelaterede udledninger, som f.eks. meteorologiske og hydrologiske determinanter på de pågældende territorier. Med i betragtning bør også tages mulige kilder til naturlige og antropogene effekter på de nukleare anlægs sikkerhed: Jordskælv, oversvømmelse, de forskellige situationer for landanvendelse og industri i de forskellige lande, ulykkesrelaterede flystøt, skibstrafik og særligt efter 11. september 2001 – risikoen for terroristangreb. Selvindlysende bør også de nukleare faciliteters egen sikkerhed tages med i betragtning.

Imidlertid ligger disse problemstillinger opfattet i deres helhed udenfor rækkevidden af dette oplægs stærkt fragmentariske og mangelfulde introduktion til problemstillingen. De beskrevne reservationer vil dog under alle omstændigheder være betydningsløse i lyset af et altdominerende konsekvensscenario som f.eks. en INES niveau 7 Tjernobyl-lignende katastrofe på et a-kraftværk, der forårsager en permanent eksklusionszone, multinationale kontaminerede territorier i størrelsesordenen tusinder af km², genhusning af tusinder af mennesker, kræftepidemier og kort, mellem og langt sigt og finansielle tab på hundreder af milliarder €.

EU⁷⁰. Denne koncentration af a-kraftreaktorer langs EU's nationale grænser er langt den højeste i grænseregioner i verden.

Tabel 10: EU medlemsstater med a-kraftreaktorer i nabolande placeret mindre end 50 km fra deres nationale grænser⁷¹.

Land	Samlet antal a-kraftreaktorer i nabolande lokaliseret mindre end 50 km fra en national grænse	Nabolande	Samlet installeret nettokapacitet (MWe) af a-kraftreaktorer i nabolande lokaliseret mindre end 50 km fra en national grænse
Tyskland	10	Frankrig (6) Schweiz (4)	9805
Belgien	9	Frankrig (8) Holland (1)	8850
Holland	8	Belgien (7) Tyskland (1)	7089
Østrig	6	Tjekkiet (6)	3468
Luxemburg	4	Frankrig (4)	5200
Tjekkiet	4	Slovakiet (4)	1632
Letland	2	Litauen (2)	2370
Ungarn	2	Slovakiet (2)	776
Danmark	1	Sverige (1)	600

⁷⁰ Se f.eks. OECD/NEA CSNI Report No 35, 1979 "Safety and siting of nuclear installations near international borders in NEA member countries", CSNI Report No 35, OECD/NEA Sub-committee in Licensing, January 1979 (<http://www.nea.fr/html/nsd/docs/1979/csni79-35.pdf>). OECD/NEA CSNI Rapporten anskuer problemstillingen på følgende måde: "Med det stigende antal a-kraftværker (...) og idet det tages i betragtning, at adskillige af disse lande er påvirkede af stramme betingelser, hvad angår valget af mulige lokaliteter på grund af høj befolkningstæthed og mangel på kølevandsressourcer, er det ikke overraskende, at et betydeligt og måske et stigende antal a-kraftværker er eller vil blive lokaliseret tæt ved internationale grænser. Følgelig giver dette anledning til voksende problemer i forbindelse med koordinering og samarbejde med andre lande (...) **Den relativt lille overflade i de fleste Europæiske lande – med den udstrakte deling af grænser med adskillige andre lande – deres generelle høje og nogle gange meget høje befolkningstæthed og den relative knaphed på vandressourcer, tilstrækkelige til kølingsformål – gør, at dette problem er betydeligt for nogle af disse lande**", jf. s. 6.

⁷¹ Se "Safety and siting of nuclear installations near international borders in NEA member countries" s. 25-32 og <http://www.iaea.org/programmes/a2/index.html>, http://www.avn.be/fr/4_nucleaire/6_2_nucleaire_belgique.asp, http://www.insc.anl.gov/pwrmmaps/map/czech_republic.php, http://www.insc.anl.gov/tempdb/d_sql_interface_view=country_status_qvar=name_qval=12.php, <http://www.insc.anl.gov/pwrmmaps/map/france.php>, <http://www.spiegel.de/spiegel/0,1518,grossbild-320509-281351,00.html>, <http://www.insc.anl.gov/pwrmmaps/map/lithuania.php>, <http://www.insc.anl.gov/pwrmmaps/map/slovakia.php>, http://www.insc.anl.gov/tempdb/d_sql_interface_view=country_status_qvar=name_qval=9.php, http://www.insc.anl.gov/tempdb/d_sql_interface_view=country_status_qvar=name_qval=17.php og <http://www.insc.anl.gov/pwrmmaps/map/switzerland.php>

(3) Omkring halvdelen af medlemslandene i det udvidede EU har valgt ikke at producere a-kraft. Der er en formodning for, at hovedårsagen til denne beslutning er de farer, der er forbundet med a-kraften. Fordi a-kraftværkerne er placeret i grænseregioner, er mange af disse lande nødt til at acceptere disse farer alligevel.

(4) Efterhånden som stadigt flere EU lande udfaser a-kraften, formindskes tolerancen overfor nukleare installationer i grænseområder.

(5) Fordi de lande, der besidder a-kraftreaktorer, deler de ikke-nukleare landes bekymringer, er mange af deres reaktorer placeret på steder, der bliver anset for "fjerne". I halvfjerdsere og firserne, hvor de fleste af reaktorerne blev bygget, blev grænseegne normalt opfattet som "fjerne steder", eftersom befolkningerne i nabolande ikke blev respekteret som politiske subjekter af de nationale beslutningstagere og tydeligvis var de heller ikke legale subjekter. Ikke at give dem ret til medbestemmelse i anliggender, der kan have en afgørende indvirkning på deres tilværelse, går imod ånden i og grundlaget for det transnationale samarbejde i EU.

(6) Som følge af den manglende regulering af nukleare installationer i grænseområder, tvinges EU medlemslande til at anlægge sag på baggrund af international ret (f.eks. som Irland i Sellafield sagen), hvorved den retslige integrationsproces og det retslige samarbejde indenfor EU undermineres.

(7) De eksisterende a-kraftreaktorer i EU er gamle og bliver ældre. Gamle reaktorer er mere farlige end nye reaktorer. Samtidigt bliver deres kapacitet opgraderet.

(8) Efter 11. september 2001 kan terroristangreb på a-kraftværker ikke længere kategoriseres som en restrisiko. Ingen a-kraftreaktor i verden kan modstå et terroristangreb i form af et flystyrt. I særdeleshed terroristangreb mod a-kraftværker i grænseregioner kan forårsage til alvorlige internationale komplikationer.

(9) Mens a-kraftreaktorerne bliver stadigt mere farlige, daler a-kraftens samlede betydning i EU.

(10) På grund af en betydelig overkapacitet vil elektricitetsforsyningen ikke blive truet, selv hvis forøget kontrol med a-kraftværker i grænseregioner fører til midlertidig eller permanent lukning af a-kraftværker.

Overvejelserne kan sammenfattes til, at det bør det overvejes, hvorvidt det politiske klima vil tillade en introduktion af sådanne foranstaltninger for i det mindste nukleare installationer placeret indenfor en afstand af 50 km. fra en

national grænse i EU. Om end kravet måske ikke er særligt realistisk, er det vægtigt nok til, at kunne understøtte de øvrige, og bør derfor tages med i den samlede opstilling af argumenter.

SAMMENFATNING OG ANBEFALINGER

En dansk miljøpolitisk platform i forhold til Euratom Traktaten og de strukturer, den reflekterer, må i troværdig og detaljeret form beskrive og definere holdninger til følgende temaer:

- **Gældende lovgivning på atomkraftområdet i EU både på forfatningsniveau (Euratom-traktaten) og i forhold til de forskellige direktiver.** Det gælder både på kortere sigt i forbindelse med en europæisk Euratom-revisionskonference som foreslået af Østrig, Irland, Ungarn, Sverige og Tyskland og på længere sigt i forbindelse med de temaer, der er beskrevet nedenfor. *Det overordnede politiske mål i denne forbindelse er at afvikle Euratom, dvs. traktaten samt de strukturer, der ligger bag.*
- En dansk atomkraftpolitisk platform må for at kunne illuminere de mest ekstreme sider af Euratom fokusere **mere på Euratoms promotionelle end regulative aspekter**, eftersom Euratom Traktaten klart modsiger både den gældende EU-traktat og også den nye EU-forfatning med hensyn til et fælles marked uden konkurrenceforvridning.
- **Euratoms långivningsinstitution må afvikles** og forslaget om at hæve Euratom låneloft forkastes. Samtidigt må man sørge for, at de tilbageværende midler udelukkende anvendes til at understøtte dekommissioneringsaktiviteter.
- **Det må sikres, at de midler, der skal finansiere dekommissioneringen af a-kraftreaktorerne og håndteringen af det radioaktive affald ikke kan misbruges til at forvråde EU's liberaliserede energimarked.** Dette mål kan kun opnås, hvis de midler, der kontrolleres af operatørerne til dette formål, administreres adskilt fra deres øvrige finansielle ressourcer. Der må derfor introduceres EU-lovgivning, der sætter vandtætte skodder mellem dekommissionerings- og affaldsbudgetterne og a-kraftselskabernes øvrige budgetter.

Disse punkter har i princippet lige stor relevans for alle EU's medlemslande. En specifik dansk politisk platform, der forholder sig til atomkraft i EU, må imidlertid

også tage udgangspunkt i, at Danmark er et ikke-atomkraftproducerende land. Dette implicerer, at den må have følgende særlige aspekter med:

- Hvor meget satsningen på atomkraft i EU sker på bekostning af **forskningen i og udviklingen og produktionen af vedvarende energi i EU og Danmark.**
- I hvilken grad de nukleare installationer i EU – særligt de næsten fyrre procent, der ligger i grænseområder – **udgør en risiko for deres ikke-atomkraftproducerende nabolande.**
- En afklaring af disse nabolandes retsstilling og muligheder for handling i forhold til denne risiko (international ret, EU-ret) og forslag til, **hvordan denne retssikkerhed kan forbedres.**
- **En kortlægning af strategiske og taktiske samarbejdspartnere** i forhold til de ovennævnte problemstillinger.
- **En tilnærmelse i det mindste på NGO-niveau til nøglelande indenfor kredsen af mulige samarbejdspartnere**, dvs. først og fremmest **Østrig, Irland, Ungarn, Sverige og Tyskland.** Danmark, som burde være med i forreste linie, er det ikke.

- København d. 2/4 2005 -